

2. HAFTA

DİLİN TANIMI ve ÖNEMİ

DİL NEDİR?

Dil, bir toplumu oluşturan kişilerin düşünce ve duygularının o toplumda ses ve anlam bakımından geçerli ortak öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir.

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir vasıta, kendisine özgü kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen bir zamanda atılmış gizli bir antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş sosyal bir kurumdur.

Dil karmaşık bir yapısı olan ancak insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tek vasıta. İnsanları diğer canlılardan ayıran en büyük özelliklerinden bir tanesidir. Düşünen ve konuşan insanı meydana getiren bir varlıktır. İnsanlar duygularını, düşüncelerini, fikirlerini ve bir olay karşısında hissetmiş olduğu duyguları dili vasıtasıyla nakleder. O doğal bir nakledicidir. Hem biyolojik hem de manevî bir varlıktır. İnsanlar dünyada yaşamaya başladıkları ilk günden itibaren karmaşık bir dil yapısı oluşturarak iletişim kurma ihtiyacı hissetmişlerdir. İşte burada yardımlarına dil koşturmuştur. Dil sayesinde doğadaki varlıkları anlamlandırmış ve her birine ayrı bir isim vermişlerdir. Her hareketin ve nesnenin bir ses değeri olmaya başlamıştır.

DİLİN ÖNEMİ:

İnsanoğlu şu anda gelişmiş olan dilini ne zaman kullanmaya başlamıştır? Diller nasıl oluşmuştur? Konuşulan ilk dil hangisidir? Bu sorular yıllardan beridir dilbilimcilerin düşüncelerini zorlamaktadır. Ancak bu kısım hala daha çözülememiştir. Dilin doğuşuna dair ortaya atılan bir kaç teori vardır. Kısaca özetleyecek olursak: dildeki ilk sözcükler yansıma sözcüklerdir. Bunlar doğada meydana gelen olayların aynen taklit edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Takırdamak, şırıltı, horultu, patırdamak gibi. Diğer bir anlatımla acıma (aaah), şaşırma (aaa) gibi duygulardan dolayı çıkarılan sesler o duyguların taklidi olmuş ve dildeki o duygu çıkan ilgili sesle söylenmeye başlanmıştır. Dolayısıyla ilk kelimeler ve sözcükler somuttur. Bu ve bunun gibi bir çok varsayımın olması nedeniyle ortaya dilin doğuşuyla ilgili kuramlar çıkmıştır. Her kuram dilin doğuş nedenlerini araştırmış ve açıklamaya çalışmıştır. Dolayısıyla dil hareket noktası olmuştur. İnsanlık, bilim tarihinin ilk yıllarından itibaren dili çözmeye çalışmıştır.

Bazı dilciler dilin doğuşu hakkında ve ele geçen ilk metinlerin dinî olması nedeniyle dilin doğuşunu dini metinlere bağlarlar. İnsanlar kutsal metinlerin doğru okunması ve nesilden nesle aktarılması için büyük bir çaba göstermiştir. Bunu yaparken de dil ve o dile ait genel özellikleri oluşturmuşlardır. M.Ö. dördüncü yüzyılda eski Yunan'da Aristo'nun dil konusunda bazı araştırmalar yaptığı ve bugün isim, fiil, edat adını verdiğimiz unsurları ilk belirleyen kişi olduğu bilinmektedir.

İşte bu noktada dil hakkında çözülmeyi bekleyen birçok konu vardır. Dünya üzerinde önemli bir anlaşma aracı olması nedeniyle önemini hiç bir şekilde kaybetmemiştir. Canlı ve

cansız tüm varlıkların insan zihnine anlamlı bir bütün olarak kaydedilmesinde en önemli neden olmuştur. İnsanın tüm yaşamına derin izler bırakan varlık olması nedeniyle yine ayrı bir öneme sahiptir. O insanlığın vazgeçemediği ve vazgeçemeyeceği tabii ve biyolojik bir varlık olmuştur. Konuşamayan ancak konuşuran hayatî öneme sahip olan bir varlık.

DİL DÜŞÜNCE İLİŞKİSİ

Düşünce eylemi, nesnelere ve olgular arasında bağlar kurularak gerçekleştirilir.

Düşünce, kurulan bu bağlarla belirginleşir. Dilde; nesnelere, eylemler ve olgular kodlanmıştır. İnsan, bu sözcükler arasında seçimler yapıp bağlantılar ve ilgiler kurarak dil içinde düşünür. Dil içinde düşünmek, sözcük hazinesinin zenginliği ile orantılıdır. Ancak bunun tek başına yeterliği olduğunu söyleyemeyiz. Bunun gerçekleşmesi için dilin inceliklerini kurallarını bilmeniz gereklidir.

Dil olmadan düşünmenin mümkün olup olmadığı çokça tartışılmıştır. 18. Yüzyıl ve 20. Yüzyıla gelen kadar dilin düşünce üretimindeki etkisi ve işlevi bütün kültür bilimlerinde temel sorun olmuştur. Dil gerçek etkinliğini insanda düşünen ve düşüncede yaratan gücün kendisinde gösterir, yani yapıcıdır. Dil yeteneği verilmiş bir yetenektir. Dilin kullanımı ise, toplumsal ortam içerisinde öğrenilen ve gerçekleştirilen bir etkinliktir. Bir toplumun içine doğan insan, bir dilin de içine doğmuş olur. Bu dil, her insana düşünce etkinliğinde bulunması için aktarılır. Böylece düşünce; bir dil içinde şekillenir, düzenlenir, kalıcı ve etkili hale gelir.

KÜLTÜR

1. KÜLTÜR:

Günlük hayatta, belli bir eğitim almış ve öğrenim görmüş “bilgili” insanlar için “kültürlü” denildiğini hepimiz duymuşuzdur. Burada kültür ile bilgi arasında doğrudan bir ilgi kurulduğu açıktır.

Kültür, insanın doğaya eklediği her şeydir. Bu tanımda, kültür bir toplumla değil, insanın üretimiyle ilişkilendirilmiştir. Kültür, bir toplumun ürettiği maddi ve manevi değerler bütünüdür. Bir toplumun kendine özgü inancı, duyuş, yaşayış, ve üretiliş tarzına kültür denir.

Bir kültüre sahip olmak, bir toplumun değerlerini de kabullenmek demektir. Dolayısıyla sosyolojik anlamda kültür, üzerinde uzlaşmış bir değerler sistemidir. Bireysel anlamda kültür, öğrenilenleri hayata aktarabilme, yaşatabilme becerisidir. Bireysel kültür, genel kültürün bilince çıkmış halidir. Bu yüzden özel çaba sonucu edinilir. Kültürlü insan, toplumdan edindiği genel kültüre kendi çabalarıyla yeni şeyler ekleyen veya edindiklerinden bir şeyler çıkaran insandır. Örneğin ana dilini konuşan biri, bir toplumun kültürel bir değerini edindiği için sosyolojik anlamda kültürlüdür. Bu insan kendi çabalarıyla başka bir dil daha öğrenmiş olursa kültürünü artırmış olur. Yani bireysel çaba ile kültür kazanılır.

A. KÜLTÜR UNSURLARI:

Bir toplumun içine doğan insan, bir kültürün içine doğmuş olur. İnsanın içine doğmuş olduğu kültür, yüzyıllardır işlenerek oluşturulmuştur. İşlenerek oluşmuş bu yapı, bir toplumu diğerinden ayırır, çünkü toplumlar, yüzyıllar içinde farklı coğrafyalarda farklı olaylar yaşamış, bunlara farklı tepkiler vermiş, karşılaştığı sorunları aşmak üzere farklı bir zihin oluşturmuş ve aletler üretmiştir. Bütün bunlar, Kültürel doku dediğimiz olguyu oluşturur. Kültürel dokuyu oluşturan unsurlar; Dil, edebiyat, din, ahlak, tarih, gelenek, görenek, hukuk, sanat, yemek, spor, vatan gibi çeşitleri içerir.

Kültürün bu unsurlarını maddi ve manevi olarak ayırmamız gerekirse;

Manevi Unsurlar

Dil
Edebiyat
Ahlak
Gelenek
Görenek
Tarih

Maddi Unsurlar

Yemek
Vatan
Resim
Eğitim
Müzik
Giyim

KÜLTÜR ÇEŞİTLERİ:

Kültürün temsil edildiği yerler, temsil biçimleri ve kültürü temsil edenler gözlemlenerek farklı kültürler olduğu belirlenmiştir. Bunların kabul görenleri arasında şu şekilde sıralayabiliriz.

1. **Halk Kültürü/Genel Kültür:** Bir toplumun içine doğan her bireyin edinmiş olduğu kültürdür. Burada kişini verilenleri isteyip istememesinin önemi yoktur. Genel kültür herkesin kültürüdür. Dil, din, ahlak, gelenek, görenek genel kültüre dâhildir. Bu kültürün her unsuru nesilden nesle aktarılan gelenek, inanç, değerler sistemi, fertlerin dünya görüşü ve hayat tarzları fonksiyonel bir ilişki halindedir. Bu yüzden milli kültür canlı, sürekliliği olan bir değerler sistemidir. Biz onu doğuştan hazır buluruz. Hayatımızın her safhasında bu kültür unsurları ve değerlerine uyararak kişilik kazanırız. O halde milli kültür, kişiliğimizi oluşturan kültürdür.

2. Alt Kültür:

Halk kültürü şemsiyesi altında gruplar tarafından temsil edilen ve yaşatılan kültürdür. Ortak kültürü rahatsız ve tehdit etmediği müddetçe alt kültürlerin yaşamasına izin verilir ve bunlar hoşgörü ile karşılanır. Bu kültür, bir gruba ait olma duygusu ile biçimlenir. Gecekondu kültürü alt kültüre örnek olarak verilebilir. Gecekondu kültürü: içerisinde yaşayan tüm bireylerin yaşadıkları muhite göre ortaya koymuş oldukları

davranış kalıplarının tamamıdır. Kültür çeşitleri içerisinde en hareketli kültür, alt kültürdür.

3. Popüler Kültür:

Bir anda ortaya çıkan, halkın da kabulüyle kısa sürede yayılan ve çıktığı hızla kaybolan kültürdür. Kısa ömürlüdür belli bir dönem içerisinde görünüp kaybolur. Halkın da kabulünü alması popüler kültürü, kitle kültüründen ayırır. Apartman topuklu ayakkabı, İspanyol paça modaları örnek olarak verilebilir.

4. Kitle Kültürü:

İleri sanayi ülkelerinde sermaye tarafından seri olarak üretilen ve hızlı bir şekilde tüketilmesi amaçlanan kültürdür. İmaj ve reklama yaygınlaşır; ürünü değil imajı satar. “Kullan at” sloganıyla yayılır ve etkinleşir. Tüketimi kışkırtır; kolayca taklit edilebilir. Plastik pet kültürüdür. Kütle kültürü, bireyin hafızasını; toplumun tarihini siler. Futbol, pet şişeler, plastik kalemler, şiir kasetleri, televizyon dizilerinin çoğu, klipler kitle kültürü ürünü olarak anılabilir.

5. Yüksek Kültür:

Bir ülkenin yetişmiş insanları tarafından üretilen; bireysel yetenek, ilgi, merak ve çabayla geliştirilip kazanılan kültürdür. Üst kültür olarak da adlandırılır. Temel özelliği, eleştirelilik ve seçiciliktir. Özgürlükleri tehdit eden ve sınırlayan bütün iktidarlara; hayatı tekdüzeleştirilen, zevkleri tek tipleştirilen kitle kültürüne karşı her zaman eleştirel bir tavrı vardır. Bu yüzden kitle kültürünün üreticileri tarafından sevilmez, aşağılanır, hakarete uğrar. Bütün başarılı sanat eserleri ve düşünce ürünleri yüksek kültüre aittir. Seçkin aydın nitelikleri edinmek için, öncelikle, aydın olmak, bilgilenmek, başka bir söyleyişle, iyi bir öğrenimden, bilinçli bir kitap okuma döneminden geçmek gerekir. Birçok durumda bu kitap okuma dönemi okul öğreniminden daha önemlidir.

Dil- Kültür İlişkisi

Dil bir milleti oluşturan ilk ve en önemli unsurlardandır. Tek başına bir milleti millet yapmaktadır. Dil, bir ulus içinde aynı dili konuşan insanlara konuştukları dilin milleti olma şuurunu vermektedir. Bir millet yaşattığı dili ile vardır. Dünyada konuştuğu dilin adı ile anılır. Örneğin biz Türkler Türkçe konuştuğumuz için “Türk Milleti” veya “Türk” olarak anılmaktayız. Almanlar, “Almanca”, İngilizler “İngilizce” konuştukları için konuştukları dil ile adlandırılmışlardır. Bir millet kendi ve kendi edebî dilini oluşturduğu zaman dünya üzerinde kendisinden ve varlığından bahsedilmektedir.

Bir millet kendi konuştuğu dil ile tüm yazın örneklerini vermektedir. Roman, tiyatro, destan, halk hikâyesi gibi birçok anlatı milleti ortaya çıkarmıştır. Nitekim yüzyıllar boyu çeşitli medeniyetlerin işgalinde olan Finlandiya 19. yüzyılda İsveçlilerin yönetimi altındaydı. O yıllarda İsveç Kralının verdiği bir emirle papazlar halk arasındaki anlatıları toplamaya başladılar. Halk arasında kendi milletlerinin masal kahramanlarını ve kendi benliklerini bulurlar. Bunu gören Finli

papazlar Lâtince olan İncil'i yeni oluşturdukları "Fin" diline çevirirler. Yeni bir dil oluştururlar. Bunun adı Fince olur. Bu noktadan sonra millet olma şuurunu yakalayan Finliler, 19. yüzyılda kendi masallarını derlemeye başlarlar. Masal derlemelerinin yanında dağınık parçalar halinde bir destanı da keşfederler. Parçalar halinde derlenen destan bir bütün halinde yayınlanır. Destan Fin halkı ile bütünleşen "Kalavela" destanıdır. Destanın yayınlanması ile birlikte binlerce baskısı yapılır ve halk tarafından okunur. Finliler bir halk ve halk kahramanlarının olduğunu anlarlar. İşte bu noktadan sonra Fin halkı bir millet olma yolunda adım atmaya başlar. Bu destanla birlikte bütün dünya onları tanımaya başlar. Onların ayrı bir millet olduğunu anlarlar. Destan birçok yabancı dile çevrilmiştir.

Yine Almanlar da Grimm kardeşlerin yaptığı gibi önce masallarını derlemiş ardından destanları yayınlamışlardır. Türk diline geldiğimiz zaman ise Türkçe'nin ilk yazılı eseri olarak Göktürk yazıtlarını görmekteyiz. Göktürk yazıtlarında nasıl bir millet olduğumuz ve ne gibi mücadeleler sonucunda devlet kurduğumuz anlatılmaktadır. Dolayısı ile M.S. 8. yüzyılda sistemli bir şekilde dilimiz yazı diline dönüşmüştür. Ancak yapılan araştırmalar Türk dilinin çok daha önce yazılı bir dil haline geldiğini göstermektedir. Bu tarihten ve yine aynı tarihten öncesi ve sonrasındaki anadilimiz Türkçe olmuştur. Halk ve aydın kesim bu dille eserler vermiştir. Kültürünü ve medeniyetini Türkçe ile oluşturmuşlardır. Bu dile has deyimler, atasözleri, masallar gelenek ve görenekler oluşmuştur.

Bütün kültürel değerler dilde varlık bulur. Dil, temsil etme gücü ve yeteneğiyle kültürü taşır. Kültürel değerler, dil aracılığıyla zaman ve mekân yeteneğiyle kültürü taşır. Dil, bir toplumun bilince çıkardıklarını ve bilinçaltını sergiler. Dolayısı ile toplumun hafızası olarak değerlendirilebilir. Onun toplumun hafızası oluşu, kültürün koruyucusu olduğunun işaretidir. Kültür, bir toplumun ürettiği bütün değerler olduğuna göre bunların yaşatılması için sergilenmesine ihtiyaç vardır. Bu işi de dil yapar. Dil bir toplumun bilinçle çıkardıklarını ve bilinçaltını sergiler. Kültür bir toplumun ürettiği bütün değerler olduğuna göre bunların yaşatılması için sergilenmesine ihtiyaç vardır. Bu işi de dil yapar. Dolayısı ile dil bir toplumun hafızasıdır. Onun toplumun hafızası oluşu, kültürün koruyucusu olduğunun işaretidir.

ÇALIŞMA SORULARI

1. “Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içerisinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; bin yıllar boyunca gelişerek meydana gelmiş bir sosyal kurum; seslerden örülmüş bir ağ; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemidir.”

Yukarıdaki tanımdan hareketle aşağıdaki şıklardan hangisi dilin temel özelliklerinden birisi değildir?

- A. İnsanlar arasında anlaşmayı sağlar.
B. Anayasası vardır.
C. Sosyal bir kurumdur.
D. Seslerden örülmüştür.
E. Tam olarak tarihi bilinmemektedir.
2. “Kültür, milletin fertleri arasında sosyal akrabalık bağını oluşturan maddi ve manevi değerlerin tümüdür ve bu değerler kültürün başlıca unsurlarını oluşturur. Kültür, milletin fertlerini birbirine bağlarken diğer milletlerden ayırır, içeride birleştirici dışarıya karşı ayırıcı rol üstlenir.”
- Aşağıdakilerden hangisi kültürün özelliklerinden biri değildir?**
- A) Kimliği belirleyen unsurlardan oluşması
B) Maddi ve manevi tüm değerleri kapsamı
C) Canlı ve doğal yapısının olması
D) Milletin fertlerini birbirine bağlaması
E) Evrensel özelliklere sahip olması
3. Aşağıdakilerden hangisi kültürün manevi unsurlarından **biri değildir?**
- A) Dil
B) Edebiyat
C) Gelenek
D) **Vatan**
E) Görenek